

91
GÖTEBORGS
KUNGL. VETENSKAPS- OCH VITTERHETS-SAMHÄLLES
HANDLINGAR

FJÄRDE FÖLJDEN. XXVIII: 6.

EN BYGDESKALD BLAND DEN
GAMLA SVENSKA FOLK-
STAMMEN I ESTLAND

AV

JAKOB BLEES

GÖTEBORG
WETTERGREN & KERBER

Pris Kr. 3:—.

EN BYGDESKALD BLAND DEN GAMLA SVENSKA FOLK= STAMMEN I ESTLAND

AV

JAKOB BLEES

GÖTEBORG 1924
ELANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

4828

Inlämnat den 10 september 1923.

Den lilla urgamla svenska folkspillran på Estlands kuster och öar har i alla tider levat sitt liv för sig och icke ens under den period, då dessa vikingaättlingar hörde under Sveriges välde, märktes något större svenskt kulturellt inflytande hos dem. Redan på 1600-talet hade präster och ämbetsmän, som från Sverige kommo dit, svårt att förstå deras gamla svenska tungomål. Väl lärde sig estlandssvenskarna den tiden bättre förstå högsvenskan, men deras vardagsspråk var och är än i dag de urgamla svenska dialekterna, som under tidernas lopp hos dem utvecklats sig efter egna linier. Och dock äro dessa fåtaliga fornsvenskar i öster mera trofasta och hängivna svenskar än ofantligt många av moder Sveas egna barn.

Under förra århundradet och måhända även tidigare inkom och sjöngs bland estlandssvenskarna en och annan svensk folkvisa, som ibland undergick en del förändringar i språkligt hänseende. Men då på 1870-talet missionärer och predikanter från Sverige kommo dit över och genom deras verksamhet stora religiösa väckelser uppstodo bland estlandssvenskarna, undanträngdes de gamla visorna, och till och med gamla seder och bruk fördömdes av de mera trångbröstade ledarna.

Emellertid har hos estlandssvenskarna själva en enkel man i bygden sedan länge gått och gjort små dikter på sitt eget gamla språk. Hans namn är Mats Ekman, och han är bosatt vid fars och farfars lilla ställe Ätsve i Rikull-velde (-kommun), Nuckö socken. Ätsve-Mats, som han vanligen kallas, är född 1865 och började redan som vallgosse dikta visor. I »Ongdoms minne» och »Luckslagge» (namnet på närmaste by) besjunger han sin barndomstid och den lantliga idyllen i omnejden. Hur äkta och vackert målande klinga icke dessa små bitar. Och versen löper lätt och ledigt. Högst sällan tar han med något enstaka ord eller ändelser från högsvenskan och när det sker, gör han det endast för versformens skull. »Sjoman Hans» hänför sig till en familj i Luckslagge, vars medlemmar i flera släktled varit sjöfarande män på egna skutor. »Bånvaftans lene» (barnvaktarens lön) visar en blandning av gammalt och nytt i uppfattningen av tillvaron bortom tidens gränser. Det är sitt folks

föreställningar bygdeskalden här ger uttryck åt. »Lina», »Lilh Eva» och »Flickana å piana» äro beskrivningar på flickornas dygder men också fel och snedsprång, i »Lilh Eva» undergå flickorna på herrgården skaldens vänliga men rätt skarpa granskning. I korta drag skildras i »Giftas, brolape» de olika befattningarna och dessas innehavare på ett gammaldags bröllop i svenskbygden. Ännu i dag iakttagas här och var några av dessa gamla brölloppsseder, men icke alls med samma värme och punktlighet som i skaldens barndom. »Träldomstien» låter oss få en hastig inblick i de sociala förhållandena, som trots segt motstånd under skyddet av de gamla svenska kungabreven gjorde de svenska bönderna här och på andra orter nästan till livegna. I sin barndom kunde skalden med egna ögon bevittna vad han skildrar i sin dikt. »Huss mor ä trollkåna» (huru-som mor är trollpacka) låter en liten skymt av gamla vidskepelse framträda. Numera tror en och annan bland svenskbygdens folk endast i tysthet på här beskriven förmåga att kunna trolla, den gamla tron på sådana konster är för länge sedan rubbad i sina grundvalar. I »Prästen e vargskall» ingår också ett starkt moment av övertro. Skalden hörde i sin barndom många berättelser om vargen som ett Guds gissel, men underlaget till dikten här är historisk verklighet. Slutligen skildrar »Kri» (kriget) all slags nöd och umbäranden, som det stora världskriget vållade det lilla torftiga hemmet i den gamla svenskbygden.

J. Blees.

Beträffande textens framläggande böra följande meddelanden göras. Som huvudtext bör man naturligtvis betrakta den med landsmålsalfabet lämnade text, som upptager jämna sidor. På i Landsmålstidskriften brukligt sätt har en tillrättalagd text med vanliga typer satts mitt emot. Denna är icke att anse som en översättning, söker icke ge ett korrekt riksspråk utan en språkform, som skall underlätta orienteringen. Den återger sålunda en form, som ungefär i riksspråkets ljudgestalt skulle återge det formsystem, som med åtskilliga förskjutningar föreligger i målet. Så t. ex. är *våldigt* för väldigt icke tryckfel utan tillnärmelse till originaldialekten.

Hur pass mycket man i en sådan text skall medtaga av dialektens avvikande böjning, är alltid svårt att avgöra. Här ha en del former fått stå kvar, emedan versen krävt deras återgivande, t. ex. (akusativ)formen på *-a* i adjektiv och pronomina, *sina sol* o. d. Bland syntaktiska egenheter, som blott ibland kunnat återges, är den,

att ett substantiv med genitivattribut får bestämd form, sålunda t. ex. *barnvaktarns lönen* (icke *lön*).

Att genomföra en språkform, som i varje fall låte rim och meter framträda i riksspråksform på samma sätt som i dialekten, har icke varit möjligt. En riktig uppfattning av den mycket goda versbehandlingen får man blott vid läsning av landsmålstexten.

Beträffande de valda versformerna ser man lätt, att förf. stått under inflytande av rikssvensk litteratur. Anslaget från Fru Lenngren, t. ex., är i den första dikten omisskännligt. Av ett visst intresse är att möta den fyrtaktiga trokén, finnarnas och esternas nationella versform, runometern.

Landsmålstexten är huvudsakligen ett verk av Rektor G. Danell. Då Hr Blees under en del av den tid, som arbetet pågått, vistats i Göteborg, har undertecknad först återgivit sin uppfattning av Hr Blees' läsning, vilken sedan omarbetats av Rektor Danell med ledning av hans ingående kännedom om estsvenskan. Att vissa svårigheter mött vid ett så ordnat arbete, är ju klart. Det är att hoppas, att de skola vara i huvudsak övervunna.

Nat. Beckman.

öggdöms-mine.

ia mins han fago tien
to alt var volde stot,
o kund ia æn fo si en,
ho skuld ia ræt ha gior

om moren danngs-tien,
ho lyuder heð ia to,
to boskan gik ur bien
o far min gik ut so.

tæ fagor moria vore¹⁾
mæ sina fago got
so mike kutra ore,
so fagot guken got.

o gik ia ut læys strote²⁾,
oks-kern³⁾ han siogd so gælt
han siogd ter hela note⁴⁾
fæ sina brui so snælt.

huft op from æte-skotan⁵⁾
ia heð gran-tohkens⁶⁾ prat⁷⁾
o mögga goyg from notan⁸⁾
ia heð kræt kræt krat krat.

ho fagror var æn skoen
i sina lius-gren færg,
so fagot svala roen,
alt blömskast dat o bærg.

o fagor harbo-vike
o posmo-rænans jal,
e vike spēla sike,
ver rænän gik ia val.

¹⁾ Om våren. ²⁾ Stora vägen, gatan. ³⁾ Näktergalen; denne troddes med sina toner kunna driva oxar framför sig. ⁴⁾ Riksspråk; borde heta *e hail note*. ⁵⁾ Al-

Ungdomsminne.

Jag minns den fagra tiden
Då allt var våldigt stort.
O kund' jag än få si 'en,
Vad skull' jag rätt ha gjort!

Om morgon', dagningstiden,
Vad ljud(er) hörd' jag då,
Då boskapen gick ur byen,
Och far min gick ut så.

De fagra morgnarna våren¹⁾
Med sina fagra sol
Så mycket kuttra' orrarna,
Så fagert göken gol.

Och gick jag ut längs stråten²⁾
Oxkörarn³⁾ han sjöng så gällt,
Han sjöng där hela⁴⁾ natten
För sina brud så snällt.

Högt upp från aleskatan⁵⁾
Jag hörd' grantolkens⁶⁾ prat⁷⁾
Och mången gång från Naten⁸⁾
Jag hörd' krät krät, krat krat.

Hur fager var än skogen
i sina ljusgrön färg!
Så fagert svalla' rågen,
Allt blomska's dal och berg.

Och fagra Harboviken
Och Pålsmo-rännilns⁹⁾ fall.
I viken spela' siken,
Vid ränniln gick jag vall.

toppen. ⁶⁾ Taltrastens. ⁷⁾ Riksspråk. ⁸⁾ Ett kärr. ⁹⁾ Ordets form kan tolkas *Pålsmo* eller *Pårsmo*.

tær heð ia lækjar siogga¹⁾,
 tor drila daen gærm,
 svat-stora²⁾ mæ ogga
 tær vistast moggan svarm.

man bæst o derast mine,
 som ia ænt bof kan gham,
 ær mor mæ sut go sine
 o mina bondoms-ham.

luks-lage.³⁾

ætsve-bon giod ægge-vat,⁴⁾
 gambiga⁵⁾ giod tærom skal,
 nistuu-bon gik ut ot sioen,
 tiaror guggo ræint⁶⁾ ot skoen.

krea⁷⁾ gik ot skon æt aiken⁸⁾
 fulviks-mor fik host e raiken,
 smen sto o skua hæstn,
 asko-bon⁹⁾ han fræsta væstn.

karis¹⁰⁾ kata sat e horva,¹¹⁾
 rota gnavta¹²⁾ bakas korva,
 hasn sparka e matsas brodn,
 ræven sat o skælt e udn.

matsas kata gnavta kæte,
 bon stav op o gav mæ spæte,
 hose¹³⁾ sat al aika fære,
 alor guggo da ut ære.¹⁴⁾

¹⁾ Infinitiven i dialekten saknar ändelse; långstaviga och flerstaviga ord. ²⁾ Jag har i mina samlingar endast den väntade formen *stora*, men Blees uppgiver äfven i Nordisk Tidskrift 1921 [sid. 323] formen »*storo*». G. D.

³⁾ Här förekomma alla gårdsnamnen i byn *Luckslagge*, och skalden tecknar i korta drag men träffande, hur det ser ut, när grannarna en sommarmorgon gå var och en

Där hörd' jag lärkor sjunga¹⁾
 De drilla' dagen genom.
 Svartstararna²⁾ med ungarna,
 Där vista's mången svärm.

Men bäst och dyrast minne,
 Som jag int' bort kan glömm',
 Är mor med sitt god' sinne
 Och mina (mitt) barndomshem.

Luckslagge.³⁾

Ätsve-bon gjord' ängevall.⁴⁾
 Gambyggarna⁵⁾ gjorde därom skall,
 Nystu-bon gick ut åt sjöen,
 De andra gingo rent⁶⁾ åt skogen.

Krögarn⁷⁾ gick åt skogen efter öken,⁸⁾
 Fulviksmor fick hosta i röken,
 Smeden stod och skodde hästen,
 Alskobon⁹⁾ han fresta västen.

Karjas¹⁰⁾ katta satt i horvan,¹¹⁾
 Råttan gnavla¹²⁾ Backas korvar,
 Haren sparka' i Matses brodden,
 Råven satt och skällde' i udden.

Matses katta gnavla' köttet,
 Bond' steg upp och gav med spettet,
 Hovets¹³⁾ satt' alla ökar före
 Alla gingo i dag ut ärja.¹⁴⁾

till sitt värv. Även husdjur och de mest närgångna skadedjuren få vara med. ⁴⁾ Arbetade med slåttern (på sina naturliga ängar). ⁵⁾ Folket i Gamben (Gambyn). ⁶⁾ Var-enda en. ⁷⁾ Egl. krögarn, bonden på gården Kroen. ⁸⁾ Hästen. ⁹⁾ Bonden i gården Alskog. ¹⁰⁾ Estn. karjas = herde; här gårdn. ¹¹⁾ Gärdet, särskilt omkringgårdat mindre sådant. ¹²⁾ Gnagde. ¹³⁾ Arbetarna på herrgården. ¹⁴⁾ Plöja.

sioman hans.

hans ær duftian man te segot,
vatne rukor som æt megot,
segte dræo-η op e maste,
nær ver knæpen gær (h)an fast e.

solvor sæts¹⁾ en bak e stere,
sito tær o pasar være,
skote hæ-η e hegor hōnde,
skoā, han sterar mūt mot lōnde.

bon-vaftians lene.

gut for han som vaftar bone,
bone ær iō guud-fas lone,
bon-vaftan gor op te himot,
tær fo-η harp o fagra simot²⁾.

han for kler so høit som sniō,
gō o laup³⁾ e grenan skō,
han for tær alt uta mēda,
fagor kler o gōa fēda.

himon⁴⁾ kan ænt vegen sæрге,
bara siōyg som hær e kærke,
alt ær guul o fago-stainar,
vægjar, murar o kostainar.

aikjar⁵⁾ æ-dor, blakor, reor,
tæ ve ri, to ve æ deor,
himon⁴⁾ spēlas vist mæ hōna⁶⁾,
man ia kan ænt siōyg hon tōna.

ales vil ia nō vaft bōna,
ia kan vag mæ hego-tōna,
man he got som ges e larva,⁷⁾
toke ha ia nō ænt tarva.

1) Sætter sig. 2) Cymbal. 3) Vandra (icke springa). 4) I himmeln. 5) Hästar.

Sjöman Hans.

*Hans är duktigan man te segla,
Vattnet ryker som ett mögel.
Seglet drar han upp i masten,
Ner vid knappen gör han fast'et.*

*Själver sätts¹⁾ han bak i styret,
Sitter där och passar vädret,
Skotet har'n i högra handen,
Skåda, han styrer mitt mot landet.*

Barnvaktarens lön.

*Gott får han, som vaktar barnet,
Barnet är ju Gud Faderns lånet,
Barnvaktar'n går upp till himmeln,
Där får'n harpa och fager simmel²⁾.*

*Han får kläder, så vita som snö,
Gå och löpa³⁾ i grönan skog,
Han får där allt utan möda,
Fagra kläder och goda föda.*

*Himmeln⁴⁾ kan int' ingen sörja,
Bara sjung' som här i kyrkan.
Allt är guld och fagra stenar,
Väggar, murar och skorstenar.*

*Ökar⁵⁾ är där blacka, röda,
Dem vi rida, då vi ä' döda,
Himlen⁴⁾ spelas visst med hornen⁶⁾,
Men jag kan inte sjung' den tonen.*

*Eljest vill jag nog vakta barnen,
Jag kan vagga med högra tån,
Men det gula, som ges i slarvan,⁷⁾
Sådant har jag nog inte tarvat.*

⁶⁾ Basunerna. ⁷⁾ Blöjan.

līna.

līna va-ŋui sīoŋa or,
līna hād so krūsāt hor,
līna hād so brōt mæ væstn,
līna skulld nuu go līp præstn¹⁾.

līna hād rāin fagor kler,
līnas ktenūge va-ŋer,
līna va-šo kēok o ærle,
iŋgen līna sō ogærh²⁾.

līna var iamt glār o lūstat³⁾,
holt iamt sō-skmt tær a vīstast,
hon var hælpsam mōt tor rūga,
līna hon fæsmōd ænt iŋga.

līna blār mæ tien stere,
līna va-šo volds⁴⁾ væt-gere,
hon gik in e svænsk heg-skōka⁵⁾,
sat snat fræmst ute tæ stōta.

līna hād so mōŋgan friar,
tæ kōm fram nuu from al siar,
han⁶⁾ al-rikast blār hon(d)-duken,
līna vīld ænt gere-buiken.

līna læŋta ænt æt man,
līna sket sit hūs o span,
līna tō nō ætōst man,
rikor va-ŋui nō ænt han.

līna hād nō kunst e hūe⁷⁾,
hon fēd rīkedōm ot stūie,
līna nō fæstō te spora,
līna vaŋta se fære for⁸⁾.

līna blār mæ tien rīk,
līnas hūs blār hūmōk-rīk,
tær vār sæmian, tær vār kærlek,
iŋga oro, iŋga smælek.

¹⁾ »Gå fram», konfirmeras. ²⁾ Omedgörlig. ³⁾ Lustig. ⁴⁾ Våldsamt, våldigt.

Lina.

*Lina var nu sjutton år
 Lina had' så krusigt hår,
 Lina had' så brått med västen,
 Lina skull' nu gå slipp' prästen¹⁾.*

*Lina had' ren' fager klä'r,
 Linas klänningen var dyr.
 Lina var så klok och ärlig,
 Ingen Lina såg ogärlig²⁾.*

*Lina var jämt glad och lustig³⁾,
 Höll jämt solskenet, där hon vista's,
 Hon var hjälpsam mot de ringare,
 Lina hon försmådde int' inga.*

*Lina blev med tiden större,
 Lina var så vålds⁴⁾ vetgirig,
 Hon gick in i svensk högskolan⁵⁾,
 Satt snart främst uti de stolarna.*

*Lina had' så mången friar',
 De kom fram nu från all' sidor,
 Han⁶⁾ allra rikast' bjöd handduken,
 Lina ville int' girigbuken.*

*Lina längta' int' efter man,
 Lina skötte sitt hus och spann,
 Lina tog nog efterst man,
 Riker var nu nog int' han.*

*Lina had' nog konst i huvet⁷⁾,
 Hon förd' rikedom åt stugan,
 Lina nog förstod till spara,
 Lina vakta' sig för fara⁸⁾.*

*Lina blev med tiden rik,
 Linas hus blev himmelrik,
 Där var sämjan, där var kärlek,
 Ingen oro, ingen smälek.*

⁵⁾ Avser den nyligen inrättade folkhögskolan i Birkas, Nuckö socken, med husmoderskurs. ⁶⁾ Den. ⁷⁾ Var förslagen, rådig. ⁸⁾ Förfara, förslösa.

lil̃ eva.

a, seta lil̃ eva,
gud læt nuu hon læva,
tuu vora bæst mænske,
te damp¹⁾ i o al̃ svænske.

snat fo ve æn ti,
al̃ poika go fri²⁾,
al̃ fōst æ tuu bruu,
for krans opa tit̃ huu.

to fo tuu smo siner
al-sa mæ hōit skiner³⁾,
somt ær mæ smo flīkar,
al̃ suu dom tiñ kīkar.

a, kæra lil̃ mare,
hayk hā duu dā vare!
ær fāgra æn rōsa
o kæra æn hōsa.

om iā ænt te mærkor,
mit hæfa to værkor,
man som iā te sior,
ænt hæfa mair svior.

ha i ygen sit̃ mare?
hōt hā (a) nuu ræt fare?
ænt for iā mair si a,
hayk ska iā fo nīa?

hær ær nō kare-līsa,⁶⁾
som siōngor hon vīsa,
tuu ær æt mit sine,
te bær iā e minē.

nuu komor vask-male⁷⁾,
ær gō, man to fale,
har live ur mode,⁸⁾
ænt vait a hæm giōd e.

¹⁾ Berömma. ²⁾ Att fria. ³⁾ Pl. av *skin*, skinn. ⁴⁾ Bröst. ⁵⁾ Folket på herr

Lilla Eva.

Ah, söta Lilla Eva,
 Gud lät hon nu leva,
 Du vår bästa mänska
 Dig damp¹⁾ ju all' svenske(-arna).

Snart få vi en tid,
 All' pojkar gå fri²⁾
 All-först är du brud,
 Får krans på ditt huvud.

Då får du små söner,
 Allesamman med vit' skinn(er)³⁾,
 Somt är med små flickor,
 Alla suga dem dina kickar.⁴⁾

Ah, kära Lilla Mare
 Var har du i dag varit?
 Är fagrare än rosen,
 Och kärare än hovets.⁵⁾

Om jag int' dig märker,
 Mitt hjärta då värker,
 Men som jag dig ser,
 Int' hjärtat mer svider.

Har ingen sett Mari?
 Vart har hon nu rätt farit?
 Int' får jag mer se na.
 Var skall jag få en ny(a)?

Här är nog Kari-Lisa,⁶⁾
 Som sjunger den visan:
 Du är efter mitt sinne,
 Dig bär jag i minne.

Nu kommer Vask-Mali,⁷⁾
 Är god men dock farlig.
 Har livet ur modet,⁸⁾
 Int' vet hon, vem gjorde't.

gården. ⁶⁾ Så hette ladugårdspigan. ⁷⁾ Tvätterskan, som har sitt arbete i *bike-basta*.

⁸⁾ Är i välsignat tillstånd.

hon ælska mögg poike,
 al poika vild laike,
 var solv e sa røe,
 nuu har a skam o e.

man si nuu stuu-flrika,¹⁾
 hon træfa bæst lika,
 hon tianar e stue,
 for vara hær-brue.²⁾

ja tægkor keks-mina,
 hon holdo se fina,
 ha skiofa guut vaska,
 fæm ruub! e si-taska.

flrikana o piana.³⁾

hær ær flrikar, hær ær piar,
 hær ær l̄sar o mariar,
 hær ær tior,⁴⁾ hær ær anar,
 hær ær katiar o iohananar.

piana e ormse fedar
 æra alar æn vis klēdar,
 flrikana e noka fedar
 æra e mögg færgar klēdar.

pia ær no from⁵⁾ sa læfte,
 man hon kens nuu uir⁶⁾ e dræfte,
 svaftan kiol o l̄us-bl̄o iaka,
 fo tuup⁷⁾ hova dor e naka.

flrikas dræfte bær harl væde,
 ygat märke kan ja lær de,
 æn du sæskult flrika kændor,
 hon ær klēd som e al lændor.

¹⁾ Husjungfrun. ²⁾ Godsägarens älskarinna. ³⁾ Flicka är den vanliga benämningen inom Nuckö socken, som består av tre kommuner eller velder (Pasklep, Sutlep och Rikull), och pia (piga) kallas en flicka på Ormsö. Karaktäristiken av piana är mycket träffande såväl i fråga om klädedräkt som deras flit och arbetsamhet.

Hon älska' mång' pojke.
 Alla pojkar ville leka.
 Var själv i samma rådet,
 Nu har hon skam av et.

Men se nu stug-flickan,¹⁾
 Hon träffa' bästa lyckan,
 Hon tjänar i stugan,
 Får vara herrbruden.²⁾

Jag tänker köks-Mina,
 Hon håller sig fina(-re),
 Har skjortan gott vaskad,
 Fem rubel i sid-taskan.

Flickorna och pigorna.³⁾

Här är flickor, här är pigor,
 Här är Lisor och Marior,
 Här är Tior,⁴⁾ här är Annor,
 Här är Katjor och Johannor.

Pigorna, i Ormsö födda,
 äro alla ett vis klädda.
 Flickorna, i Nuckö födda,
 äro i mång' färger klädda.

Pigan är nog från⁵⁾ samma släktet,
 Men hon känns nu ur⁶⁾ i dräkten.
 Svartan kjol och ljusblå jackan,
 Två toppar⁷⁾ hava de i nackarna.

Flickans dräkten bär hel' världen,
 Inget märke kan jag lär' dig,
 Att du särskilt flickan känner,
 Hon är klädd som i alla länder.

⁴⁾ Tio är ett egennamn, som förekom här redan på 1600-talet. Sannolikt har det sitt ursprung i Dorotea, åtminstone har en del forskare kommit till den slutsatsen.

⁵⁾ Av. ⁶⁾ Kännes i sär. ⁷⁾ Flåtor.

þi_a laupor¹⁾, h_onde bindor,²⁾
 þi_as armen ær ænt stindor,³⁾
 þi_a vævor e væv-stæle,
 vora þi ær nō ræin-fæle.⁴⁾

fl_ika hon kan saum o boka
 fl_ika v_il lær k_ok o smoka,
 a_in fl_ik gor e svænsk heg-sk_ola,
 a_ra gor e stæds saum-sk_ola.

sn_at þ_o svænske læð hus-m_orar,
 to h_is sm_o nuu l_i⁵⁾ bli st_orar.
 he ær iust som ve ha ænska
 te þ_o v_isðom h_it e svænska.

bætra f_eda þ_or to f_olk_e,
 bætra sm_ak ve þ_o e m_olk_e,
 læða hus-m_or bætra st_ildor,⁶⁾
 læða hus-m_or r_igga sp_ildor.

ve æ baket h_ær e v_æðe,
 oygðom, skind de nuu o lær de,
 m_ara l_ius h_it f_olk_e tarvar,
 svænske v_ila ænt bli larvar.

g_iftas, br_olape.

mæne fr_ia iamt n_i m_ona,⁷⁾
 tæ tr_od he, æn to tr_ifst b_ona,⁸⁾
 v_æggen v_ild h_art g_oma, g_om_en,⁹⁾
 bætra t_o t_u b_on e f_am_en.

l_ine var nuu g_ole sv_igga,¹⁰⁾
 nuu ku_und þ_ika g_o b_et r_igga,
 br_æve m_ot nuu s_ayk ul-lok_ar,¹¹⁾
 g_æra h_ayk_ol¹²⁾, g_æra sok_ar.

1) Går. 2) Stickar. När de gå bort på arbete på åker eller äng, sticka de under vägen, och det göra kvinnfolken även inom Nuckö socken och på andra ställen.
 3) Stel, styv. 4) Renlig. 5) Hinna. 6) Fodrar (djuren). 7) Vid nymånarna. 8) De trodde det, att då ökades barnen. I skaldens hembygd är också barnfrekvensen särdeles stor. 9) Gomma och gommen kallas äldre barnlösa äkta makar, men benäm-

*Pigan löper¹⁾, handen binder,²⁾
 Pigans armen är int' stinner.³⁾
 Pigan väver i vävstället,
 Vår piga är nog renfällig.⁴⁾*

*Flickan hon kan sömm' och baka,
 Flickan vill lär' kok' och smaka.
 En flicka går i svensk högskolan,
 Andra går i stads sömskolan.*

*Snart få svenskarna lärda husmorar,
 Då dessa små nu lida⁵⁾ bli stora.
 Det är just som vi har önskat,
 Till få visdom hit i svenska.*

*Bättre föda får då folket,
 Bättre smak vi får i mjölken,
 Lärda husmor bättre stillar,⁶⁾
 Lärda husmor ringare spiller.*

*Vi är bakefter här i världen,
 Ungdom, skynda dig nu och lär dig.
 Mera ljus detta folket tarvar,
 Svenskarna vilja int' bli slarvar.*

Giftas, Bröllopet.

*Männen friade jämt nymänar⁷⁾,
 De trodde det, att då trivdes barnen.⁸⁾
 Ingen ville heta gumman, gummen,⁹⁾
 Bättre då två barn i famnen.*

*Linnet var nu görligt svingat,¹⁰⁾
 Nu kund' pigan gå byt' ringarna,
 Bruden måst' nu sank' ull-lockar,¹¹⁾
 Göra hankel,¹²⁾ göra sockar.*

ningarna användas också om faddrar, även då de äro ogifta. ¹⁰⁾ Färdigt skäktat. *Gåle* betyder i vissa sammanhang också redan. ¹¹⁾ Samla (ihop) ull. ¹²⁾ Vantar. Bruket fordrade, att bruden på sista bröllopsdagen lät utdela plagg åt brudgummen och alla hans släktingar, som bevistade bröllopet.

oldor-man¹⁾ gav stesja skæpken,
sat al hegst opa bak-bæpken,
brugoman hād gōt skín-bíksar,
kæt-hakare²⁾ gō hois íksar.

kok-morana³⁾ hād nī lyar,
mōt-tovare⁴⁾ hād nī skúar⁵⁾,
vilast⁶⁾ var fære me fri-dríkan,⁷⁾
han hæit oks o gavst ot stíkan.

æn var tær, som hæit brui-láran⁸⁾,
he var ríftet nílást gáran.⁹⁾
han drak vín¹⁰⁾ o el som mólke
o holt moro gut fære folke.

a! plág-dansan¹¹⁾ ær onæmdor,
rust som han skuld vora skæmdor¹²⁾,
han som rust var nílást poiken,
dansa pláge út æt láiken.¹³⁾

brugom-poíkar¹⁴⁾ o brui-píkar
keð o stæft e grōp o díkar,
fíka hoia, poika traldra,
pítsa blóksa¹⁵⁾, skæla¹⁶⁾ skaldra.

¹⁾ Alderman var den främste i brudföljet på vägen till och från kyrkan och den främste på bänkben i bröllopssalen. Han måste därför också skänka bruden mäst, när plagget dansades ut. ²⁾ Kötthackare hade rätt drygt arbete med att utföra sin åligganden, emedan *brolasvålingen* (bröllopsvålingen) innehöll mycket stora mängder av grovt hackat kött, som vanligen var rökt. ³⁾ Kockmorana voro två gum-

tajas-bōde
mor, som kokade maten och buro in den i träfat. Dessa sattes på borden (tajasborde
toras-bōde

= manfolksbordet, och tårasborde — kvinnfolksbordet), och alla bröllopgäster åto
spōnar

ur det fat, som stod närmast. Endast spånar (träskedar) användes under skaldens barndomstid. ⁴⁾ Mottagarne hade att med ett par salutskott ur sina gamla gevär välkomna bröllopföljet till brudens gård, när det kom från vigseln i kyrkan. ⁵⁾ Av hemgarvad kohud och utan klackar och sulor. ⁶⁾ Bäst. ⁷⁾ Fridrickarn hade ingen

ge-oksū
särskild befattning utan åt och drack fritt, varför han också kallades *georn* (gödoxen)

*Älderman¹⁾ gav största skänken,
Satt allra högst uppå bakkänken.
Brudgummen hade gula skinnbyxor,
Kötthackarne²⁾ goda vassa yxor.*

*Kockmorarna³⁾ hade nya luvor,
Mottagarna⁴⁾ hade nya skor,⁵⁾
Villast⁶⁾ var för mig fridrickarn,⁷⁾
Han hett' oxen och gavs åt stickarn.*

*En var där, som hett' brudledarn,⁸⁾
Det var riktigt nyttaste göarn⁹⁾,
Han drack vin¹⁰⁾ och öl som mjölken
Och höll målro gott för folket.*

*Ah, plaggdansarn¹¹⁾ är onämnder,
Just som han skull' vara skämder.¹²⁾
Han, som just var nyttaste pojken,
Dansa' plagget ut efter leken.¹³⁾*

*Brudgumpojkar och brudpigor¹⁴⁾
Körde och stjälpde i grop och diken,
Flickan hoja', pojkarne trallra.
Piskorna blåxa',¹⁵⁾ skällan¹⁶⁾ skällra.'*

och fördenskull på en av de sista bröllopsdagarna måste »slaktas». Denna ceremoni utfördes mitt på golvet i bröllopssalen på en bänk, och *gödoxen vola* (vrålade)

ibland särdeles naturtroget. ⁸⁾ Brudledaren måste, när brudgummen och älderman-
nen kommit in och satt sig bakom borden, leda in bruden och fram till manfolksbor-
det för att gillas eller förkastas av de två domarna. Till en början leddes in en
gumma eller en kockmor, som för ögonblicket var lite tillpyntad, men det blev ge-
nast nej, hon måste ut igen. ⁹⁾ Riktigt nyttigaste pratmakaren (egl. skällaren).
¹⁰⁾ Brännvin. ¹¹⁾ Plaggdansarn tog mot plaggen, ett parti isänder, och bar det fram
till den förut bestämda mottagaren. Innan han gjorde det, dansade han ett par
varv kring golvet med vantarna eller strumporna i handen. Detta kallades att
dansa ut plagget, ur brudens kista, som följt med från hennes föräldrahem. ¹²⁾ Till-
bakasatt. ¹³⁾ Spelmans visa. ¹⁴⁾ Marskalkar och brudtärnor. ¹⁵⁾ Smällde. »Brolas-
pitsa» användes endast vid detta tillfälle. De voro konstruerade så, att den långa
snärten vid lämplig svängning gav ett smällande ljud liksom hästtämjarens piska
på en cirkus. ¹⁶⁾ Bjällran.

oldor-mansa¹⁾ had hon æra,
sat al hegst o hæit gin-færa,
brue sat braiver mæ krøna,²⁾
tine taft³⁾ o fæ e hōna.

tær æt sat iamt for brui-pikar,
tør vør letar⁴⁾ liksom ikar.
he var fagot som dor dansa,
fota gvggo, hve ghansa.⁵⁾

trældoms-tien.

ve had smø val-pozkar,
tæ traldra smø laikar,
vør gharor hotes more
o vala gut fore.

von gran had val-flikar,
tor had ænt tend-stikar,
gjød flint-aild⁶⁾ e buiskar,
stæift tuiflar⁷⁾, stæift fiskar.

vot hov⁸⁾ had stor roner,
val-hundar, tæit-honer,
høs-karjasn⁹⁾ tæit præftet,
vot hov var to mæftet.

koq-pika¹⁰⁾ var fagor,
kare-kælg¹¹⁾ var magor,
keks-eva var aldrat,
ga æmand¹²⁾ var baldrat.¹³⁾

ga ampman⁹⁾ regæra,
al man mot giva æra,
han skælst, o han skræa,
lō folke som kræa.

¹⁾ Aldermansa (åldermans hustru) kallades alltid *ginfæra* och satt högst på bakbänken vid kvinnfolksbordet. ²⁾ Krona hette på den tiden *sæppol* och heter så än.
³⁾ 20 breda band, som från nedra kanten av *sæpple* falla ner och täcka brudens rygg och axlar. ⁴⁾ Vattkammade. ⁵⁾ Glänste. ⁶⁾ Flintad var det vanliga ända in på 1870-talet, men just den tiden började tändstickor användas mera allmänt. ⁷⁾ Potatis.
⁸⁾ Vår herrgård. ⁹⁾ Herrgårdsherden (lånord: estn. *karjas*). ¹⁰⁾ Ladugårdspiga; ¹¹⁾ kare-kælg (lånord: estn. *kare-kælg*). ¹²⁾ gårdshövding. ¹³⁾ gårdshövding.

*Äldermansa¹⁾ hade den äran,
Satt allra högst och hett' genfäran,
Bruden satt bredvid med kronan²⁾,
Tjugu tajt³⁾ och fjäder i hörnen.*

*Därefter satt jämt två brudpigor,
De va släta⁴⁾ liksom ekorrar,
Det var fagert som de dansa',
Fötterna gingo, huvudet glansade.⁵⁾*

Träldomstiden.

*Vi had' små vallpojkar,
De tralla små lekar,
Vor' glada var måron,
Och valla' gott fåren.*

*Vår grann' had' vallflickor,
De had' int' tändstickor,
Gjord' flinteld⁶⁾ i buskar,
Stekt' tofflor,⁷⁾ stekt' fiskar.*

*Vårt hov⁸⁾ had' stor hjoner,
Vallhundar, tuthorner,
Hovs-karjasen⁹⁾ tuta präktigt,
Vårt hov var då mäktigt.*

*Kordpigan¹⁰⁾ var fager,
Kare-kärringen¹¹⁾ var mager,
Köks-Eva var äldrig,
Gaml-Åmand¹²⁾ var bullrig.¹³⁾*

*Gaml-amtman¹⁴⁾ regera',
All-man måst ge ära,
Han skälld's, och han skria',
Slog folket som kreatur.*

kord estn. betyder gång, tur, även dagsverke på herrgården. ¹¹⁾ Vallkäringen.

¹²⁾ *Ga* är ursprungligen förkortning av *gamol* (gammal) men användes numera i flera olika betydelser. Här betecknar det både makt och ett dolt hat hos den, som använder det. *Åmand* är lånord från estniskan och är benämning på husmoder eller husföreståndarinna på en större gård. ¹³⁾ Bullersam. ¹⁴⁾ Förvaltaren.

hærl veld¹⁾ g^od g^oggen²⁾,
 var tvung³⁾ som f^oggen,
 g^od hære, hogd værke,
 gik sondan te kærke.

o hælga o ada⁴⁾
 mot bræt e h^os-g^oda⁵⁾,
 mæ odre bræt torva
 o harv mæ træ-harva.

hora b^on mæ sit k^oria⁶⁾
 mot læs⁷⁾ te h^os r^oa⁸⁾,
 tæ truusko to n^ote⁹⁾,
 sup^o v^on¹⁰⁾ mæ sigk-m^ote.

h^os hære mæ fru^oar
 tæ levd e f^on stu^oar.
 tæ ege hon æra
 kund skriv mæ gos-færa.

h^os hærn var stolt^or,
 mot folke ræt k^old^or,
 om han kam nær om de,
 mot m^otsa e h^onde.

om man vild spr^ok mæ en,
 so skuld man f^ost be en,
 vild man her fri-love,¹¹⁾
 so mot man te h^ove.

h^os-fruana vor hau^oar,
 hu-fæd^oast som fa^oar,¹²⁾
 tor b^ona sin m^od^or
 o skoa æt st^or h^od^or.

ænt vaska, ænt k^oka,
 iamt gik a o sn^oka,
 hon list e al n^orkar¹³⁾,
 han tien brænst porkar¹⁴⁾.

¹⁾ Kommunen. ²⁾ Dagsverken. ³⁾ Hsv. ⁴⁾ Mansnamn. ⁵⁾ Herrgårdens gårde.
⁶⁾ Kreatur. ⁷⁾ Köra lass. ⁸⁾ Torkria, här snarast loge. ⁹⁾ Om natten. ¹⁰⁾ Bränn-
 vin. ¹¹⁾ Löfte att fria och gifta sig. Den unge bondsonen fick inte göra detta utan

Hela väldet¹⁾ gjord' gången²⁾
 Var trunget³⁾ som fången,
 Gjord' höet, högg virket,
 Gick söndan i kyrka.

Och Helga och Ada⁴⁾
 Måst' bryta i Hovs⁵⁾ gärdet,
 Med årdret bryta torven
 Och harva med träharven.

Var bonde med sitt kria⁶⁾,
 Måst läss⁷⁾ till Hovs rian⁸⁾.
 De trusko då natten⁹⁾,
 Söpo vin¹⁰⁾ med sinkmåttet.

Hovs herrarna med fruar,
 De bodd' i fina stugor,
 De äga den äran,
 Kunna skriva med gåstjädern.

Hovs herren var stolter,
 Mot folket rätt kaller,
 Om han kom när om dig,
 Måst mössan i handen.

Om man vill' språka med 'en,
 Så skull' man först be'en.
 Ville man höra fri-lovet¹¹⁾,
 Så måst' man till hovet.

Hovs fruarna voro höga,
 Högfärdades som pfauar¹²⁾,
 De banna sina mödrar
 Och skåda efter stor heder.

Int' vaskade, int' kokade,
 Jämt gick hon och snokade,
 Hon lyst' i alla norkar¹³⁾,
 Den tiden brändes porkar¹⁴⁾.

tillstånd från herrgården. ¹²⁾ Påfåglar. ¹³⁾ Hörn. ¹⁴⁾ Trästicker, kluvna ur rök-
 torkade björkstammar, som användes till lyse.

huus mör æ trolkona.

ain gogg var dor for ga¹⁾ morar,
 boar o æins ræt nestan storar²⁾,
 ara³⁾ fote, ugga kriar⁴⁾,
 gik o lap⁵⁾ e goðar, biar,
 ara rik mæ mogga kudo⁶⁾,
 kena smer o ot iamt puto⁷⁾,
 hon levd fugof, mæ sin dailar,
 vist æt ugga ti om failar⁸⁾,
 hon fæsto no gut te vaft se,
 vist no bot mot troldoms-mafle.
 salt e grua, kos e fate⁹⁾,
 hældor krapsa bak e gate¹⁰⁾.

laudan sat a iust o kena,
 mæ he sak kam troldkon-lena,
 sprat nu op, hon vild vaft kena,
 man hon grua¹¹⁾ ive hena.
 hena flakra mila baina,
 kæn-stavon for mit e grua,
 grædu sputa ut om golve,
 o æn sput gik unde holve¹²⁾.

præstn e varg-skul.

æn præst gik ut ot skoen,
 han gik ot skoen skiut,¹³⁾
 han gik ot gambes-moen,¹⁴⁾
 tær hed han varga tiut.

1) Gamla. 2) Nästan lika stora. 3) Den ena. 4) Kreatur. 5) Vandrade. 6) Kor.
 7) Puto består av surmjölk med krossade och uppblötta brödbitar i. 8) Fel (brister, umbäranden). 9) För att avvärja hotande fara från en trollkåring kastades några saltkorn i grua (glöd- och askrummet framför ugnen) och gjordes korstecken över faten och mjölkbyttorna. Försummades dessa försiktighetsmått, kunde lätt hända,

Hur mor är trollkona.

*En gång var där två ga¹⁾ morar,
 Båda å ens rätt nästan stora²⁾,
 Andra³⁾ fattig, inga kriar⁴⁾,
 Gick och lopp⁵⁾ i gårdar, byar.
 Andra rik med många kuddor⁶⁾,
 Kärna smör och åt jämt puto⁷⁾,
 Hon levd jagert med sina delar,
 Visst' int' ingen tid om felar⁸⁾.
 Hon förstod nog gott till vakt' sig,
 Visst' nog bot mot trolldomsmakten,
 Salt i gruvan, kors i fatet⁹⁾,
 Eller krafsade bak i gattet¹⁰⁾*

*Lördan satt hon just och kärna',
 Med detsamma kom trollkon-Lena,
 Spratt nu upp, hon ville vakt' kärnan,
 Men hon grena'¹¹⁾ över hönan,
 Hönan flaxa' mellan benen,
 Kärnstavern for mitt i grenen,
 Grädden spotta' ut om golvet,
 Och en spott gick under valvet¹²⁾.*

— — —

Prästen i vargskall.

*En präst gick ut åt skogen,
 Han gick åt skogen skjut'¹³⁾
 Han gick åt Gambysmoen,¹⁴⁾
 Där hörd' han vargarna tjut'.*

att den besökande kvinnan med ett enda ögonkast förgiftade maten i faten och hindrade mjölken att surna och dra grädde. ¹⁰⁾ Hålet (eufemistiskt för *atskade*, »ars-hålet»). ¹¹⁾ Grenslade, klev. Ett sådant steg i en trollkärings närvaro var en mycket betänkligh sak, följden därav kunde knappt överskådas. ¹²⁾ Innertaken. ¹³⁾ För att skjuta. ¹⁴⁾ Av *Gambyn*, *Gammalbyn*. *Mo* är ett med barrskog bevuxet område.

han vild so g_iant s_i varga,
 han vild sk_iut varga n_er,
 æn sk_ius han h_ad from harg_a,¹⁾
 som skuld hans skiner k_er.²⁾

han g_ik ot kændo_s-kære,
 tær v_ar d_or vargar n_o.
 nuu sk_ana harbons mære
 so l_ayt som a_ua s_o.

han sk_iaut æn varg e s_ia,
 han d_o ænt a_ua-b_ek_i,
 han satst³⁾ nuu n_er o b_ia,
 han bæ_era æt_os_t⁴⁾ n_ik.⁵⁾

nuu s_a en: »han ær d_eor,
 o nuu ær skine m_it.»
 han gr_inar o han l_eor,
 s_a: »æ ær g_oan sk_it.»

»hær f_or »æ fagra l_egge⁶⁾
 o st_ora vargskins-task,⁷⁾
 f_or tæke⁸⁾ we se_egge,
 ot fr_ua f_or »æ kask.»⁹⁾

nuu skuld han g_o sn_io¹⁰⁾ skine
 o st_av from t_ua o_p,
 man nuu k_omd vargens sine,
 tæ bæ_era t_iut o r_op.

nuu k_am d_or fæmte gr_oor,
 o præst_e sk_ræft¹¹⁾ se o,
 han l_o se r_eor, b_eo_or,
 o bæ_ena b_or ænt st_o.¹²⁾

han k_eav nuu o_p e bæ_ek_ia,
 from gate dra_up æn l_ot,
 han l_egta h_am te kærk_ia
 o b_ana varg-sk_iut¹³⁾ b_ot.

¹⁾ Byn Harga ligger på en udde på Nuckölandet och skiljes från Rikull genom en inskjutande havsvik. ²⁾ Som skulle köra (frakta) hans skinn, de hudar, som skulle utgöra bytet. ³⁾ Satte sig. ⁴⁾ Slutligen. ⁵⁾ Nicka användes alltid om någon, som slumrar till i sittande ställning. ⁶⁾ Pålskrage. ⁷⁾ Ficka, här väska.

Han vill' så gärnt se vargarna,
 Han vill' skut' vargarna ner.
 En skjuts han had' från Harga,¹⁾
 Som skulle hans skinner kör'.²⁾

Han gick åt Kändors-Kärret,
 Där var där vargar nog.
 Nu skena hargbons märren,
 Så långt som ögat såg.

Han sköt en varg i sidan,
 Han dog int' ögonblick.
 Han satt's³⁾ nu ned och bida,
 Han börja efterst⁴⁾ nick⁵⁾.

Nu sa han: »Han är döder,
 Och nu är skinnet mitt.»
 Han grinar och han ler,
 Sa: »Jag är godan skytt».

»Här får jag fagra länge⁶⁾
 Och stora vargskinns-task',⁷⁾
 Får täcke⁸⁾ över sängen,
 Åt fruen får jag kask». ⁹⁾

Nu skull' han gå snu¹⁰⁾ skinnet
 Och steg från tuvan opp.
 Men nu kom vargens söner(na),
 De började tjut' och rop'.

Nu kom där femti gråar,
 Och prästen skräckt¹¹⁾ sig av,
 Han slog sig röd, blå
 Och benen bar int' stå.¹²⁾

Han klev nu opp i björken,
 Från gattet dröp en lort,
 Han längta' hem till kyrkan
 Och banna' vargskjut¹³⁾ bort.

⁸⁾ Det gamla ordet för täcke är *tiald*, vilket dock är på annat sätt tillverkat, närmast liknande vad som annars kallas rya. ⁹⁾ Päls. ¹⁰⁾ Flå av. ¹¹⁾ Blev förskräckt, skiftade färg. ¹²⁾ Att stå på. ¹³⁾ Vargsskytte.

nū b̄l̄est æn varg gærm næsa
o tændre b̄q̄rar dr̄o,
nū bær̄ia pr̄æst̄n læsa,
o b̄e om starka tr̄o.

han l̄os e m̄ose-b̄ekre
om ābraham o l̄ot,
han l̄os gærm al̄ prof̄etre,
om d̄avid o nab̄ot.

mæn varga h̄eḑ ænt̄ oḑe,
f̄æst̄o ænt̄ v̄get̄v̄g,
tæ lup̄o opa iḑe¹⁾
o satst nū ner te r̄igg.

von pr̄æst han sat̄ o dara,
han t̄æḡkt nū hit̄ o tit̄,
han h̄eḑ som varga nor̄a²⁾,
han vist han var te trit̄.³⁾

han str̄auk nū mun̄ o næsa
o sat̄ sin h̄ændor h̄op,
nū bær̄ia n̄ otor læsa
om viḡsl̄ o om d̄op.

han t̄æḡkt: »īa vil̄ fr̄æst pistla,⁴⁾
kanske he ḡær kn̄ut-loft̄.»
han l̄os nū iude pistl̄,
han l̄os st̄ot̄, skarft̄ o groft̄.

nū bær̄ia varga r̄eḑas,
tæ bær̄ia str̄aḡ se iut̄,⁵⁾
o nū kam deḡsko⁶⁾ skr̄ædan,
han bær̄ia fr̄o æt sk̄n̄ut.⁷⁾

»go man! fr̄o gr̄al̄⁸⁾ ænt̄ æt̄ e,
he ær̄ æit̄ d̄iævla kal̄,
han som̄ ænt̄ vil̄ tap̄ væte,
han ḡor̄ ænt̄ e varg-sk̄al̄.

¹⁾ Gingo omkring på marken. ²⁾ Morrade. ³⁾ Förtret. ⁴⁾ Försöka epistlarna, ordlek på pistol. ⁵⁾ Sprida sig, skingra sig. ⁶⁾ Digerskogen var fordom en svensk

Nu blåst' en varg genom näsan,
 och tändren bara drog,
 Nu börja' prästen läsa
 Och be om starka tro.

Han las i moseböckren
 Om Abraham och Lot,
 Han las genom all' profetren,
 Om David och Nabot.

Men vargarna hörd' int' ordet.
 Förstod int' ingenting,
 De lupo uppå jorden¹⁾
 Och satt's nu ned till ring.

Vår präst han satt och darra',
 Han tänkt' nu hit och dit,
 Han hörd' som vargarna norra,²⁾
 Han visst' han var till trit.³⁾

Han strök nu mun och näsa
 Och satt' sin' händer hop,
 Nu börja'n åter läsa
 Om vigsel och om dop.

Han tänkt': »Jag vill frest' pistla,⁴⁾
 Kanske det gör krutlukt.
 Han las nu Jude pistel,
 Han las stort, skarpt och grovt.

Nu börja' vargarna rädas,
 De börja' strö sig ut.⁵⁾
 Och nu kom Derskogs⁶⁾ skräddarn.
 Han börja fråg' efter skjut'.⁷⁾

»God man! Fråg' grall⁸⁾ int' efter det,
 Det är ett djävla kall.
 Den, som int' vill tapp' vettet,
 Han går int' i vargaskall.

by, men invånarna utdögo i pesten 1710, och nu äro ester bosatta där. ⁷⁾Fråga efter skjutningen, skjutresultatet. ⁸⁾ Alls.

som kroka mot ja site
 ænt hældor tosf ja nik.
 fo doa ha ja ænt ite
 ænt hældor foe drik.

ja tapa prædiks-roken,
 stor knin, o bisa bta¹⁾,
 stor knin ja lont o koken
 o bisa var from pai.²⁾

to fæga³⁾ nuu e bia
 fo her, huus ja ha ked,
 to ræknas ja te kri⁴⁾
 o ænt te siæla-hed.

to vis tæ me ot skuure⁵⁾,
 tær som for brika⁶⁾ sto,
 tæt stiana mæ ha buure,⁷⁾
 to fæs ja ot æn lo⁸⁾.»

han som en præst vil vora,
 han ska ænt ræn o skjut,
 he ær ayn sinda-snara,
 o nuu ær sioggen ut⁹⁾.)

kri.¹⁰⁾

kri ær stof, o alt gæs sondor,
 vga bre o vga flondor,
 vga tuflar,¹¹⁾ vga fiskar,
 alt ær tomt nuu, kæld o diskar.¹²⁾

stor ær svælte, vit blir bælte,
 feda kes ræint¹³⁾ te krijs-fælte.
 folke itor ol o anar.
 »holde fre!» os tien manar.

¹⁾ Blev kvar, blev borta. ²⁾ En by. ³⁾ Karlarna. ⁴⁾ Kreatur. ⁵⁾ Skjulet, lidret.
⁶⁾ Brika är namnet på en ko med brokig panna och röd eller svart över kroppen för
 övrigt. ⁷⁾ Kalvat. ⁸⁾ Loge, där slakten verkställdes. ⁹⁾ Nu är visan slut. ¹⁰⁾ Den-
 na dikt skrevs år 1917, då krigets verkningar redan hårt tryckte den gamla svensk-

Som kråkan måst' jag sitta,
 Int' heller tordes jag nick',
 Två dar har jag int' ätit,
 Int' heller fått att drick'.

Jag tappa prediksrocken,
 Stor kniven, och bössan blev.¹⁾
 Stor kniven jag lånte av kocken,
 Och bössan var från Paj.²⁾

Då jäggarna³⁾ nu i byarna
 Få hör', hur jag har kört,
 Då räknas jag till krianan⁴⁾
 Och int' till själaherd'.

Då visa de mig åt skuret,⁵⁾
 Där som förr Brika⁶⁾ stod,
 Tills Stjärna med har burit⁷⁾,
 Då förs jag till en log'.⁸⁾

Han, som en präst vill vara,
 Han skall int' ränn' och skjut'.
 Det är en syndasnara,
 Och nu är sjungen ut.⁹⁾

Kriget.¹⁰⁾

Kriget är stort, och allt görs sönder,
 Inga bröd och inga flundror.
 Inga tofflar,¹¹⁾ inga fiskar.
 Allt är tomt nu, kärl och diskar.¹²⁾

Stor är svälten, vitt blir bättet.
 Födan körs rent¹³⁾ till krigsfältet.
 Folket äter åtel och agnar,
 Hållen fred! oss tiden manar.

bygden. Många av dess söner, som kämpade på ryska fronten i Galizien och Ost-Preussen, hade fallit eller råkat i fångenskap. Hemma i bygderna vimlade det av moskovitiskt manskaf med dess medfödda begåvning att snatta och stjäla från rik och fattig. ¹¹⁾ Potatis. ¹²⁾ Tunnor och mindre fat. ¹³⁾ Helt och hållet.

bōn o æykr̥a stor o grōtor,
 fār o man̥ iom fō ænt qtor,
 iyggen ær som mōt os lēor,
 hæm hær-æt os fēor, k'ēor?

koman ær ænt riftet tētor,
 sukre gær ænt kæl̥n sētor,
 tuun æ k'ere, bof̥ ær plage,
 gō o fruis e rim¹⁾), o dage.

¹⁾ Rimfrost.

*Barn och änkan står och gråter,
Far och man de få int' åter.
Ingen är, som mot oss ler,
Vem härefter oss föder, klär?*

*Kammarn är int' riktigt täter,
Sockret gör int' kittlen söter.
Tunna är kläderna, borta är plagget.
Gå och frysa i rim¹⁾ och daggen.*

GÖTEBORG 1924
ELANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG